

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهشی حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها)

شهرستان شیراز

موضوع:

فرهنگ دینی مادران

مریم تعبدي جهرمی *

استاد راهنما: سرکار خانم رضوی

*مریم تعبدي جهرمی دانش آموخته سطح ۲.

چکیده:

قرآن از ارزش وجودی زن بسیار حمایت کرده است و او را به عنوان والاترین فرد هستی احترام کرده است و ارزش‌های او را به مراتب بیشتر از مرد قرار داده است و حال زن با این درجه و رتبه حائز اهمیت باید به نقش خود رتبه مقام خود آگاهی کافی و وافی پیدا کند و با نقش‌های بسیار ظریف و حساس خود آشنا گردد.

آنچه که برای زن امروز واجد ارزش بسیار است، مسئله‌ی آشنایی او با فرهنگ جامعه و خانواده است. زن در خانه فرهنگ را به گونه‌ای در نقش همسر و نیز مادر برای کودک نشان می‌دهد و از سوی دیگر در مقابل با اجتماع فرهنگ به گونه‌ای دیگر ترزیق می‌کند و این حرکت زن از خانواده تا ظهور در اجتماع حالت‌های متفاوتی را ایجاد کرده است.

در این میان زن در خانواده به حقیقت در سمت رهبری فرزند قرار می‌گیرد و تربیت از این دیر، نوعی هدایت و رهبری است. مادر در این رهبری مسئولیت عظیم دارد زیرا با القائات خود در افکار و اندیشه‌های او و جهت دادن بر عقایدات او، برخوردها و آرزوها و جنبه‌های اخلاقی و عاطفی او زمینه را برای اصلاح و فساد فرزند آماده می‌سازد.

کلید واژه:

فرهنگ: علم، دانش، ادب، معرفت.

مادر: زنی که فرزند دارد، مام، ماما و مار هم گفته شده.

دینی منسوب به دین، مربوط به دین، مرد متدین دانای دینی. (www.favsillookup.com)

فهرست

۱	مقدمه
۲	مادر در آینه فرهنگ اسلامی
۳	معنای اصطلاحی فرهنگ
۵	فرهنگ اسلامی
۹	مادری و دیگر نقش زنان
۱۰	توصیه‌ها و راهکارهای دینی برای تقویت مادری زنان
۱۷	نقش‌های طبیعی سه گانه زنان
۱۷	کارکردهای زنان در نقش مادری
۲۱	مربی‌گری راز ستایش قرآن از مادران
۲۲	نقش مادر در تربیت فرزندان
۲۴	نتیجه‌گیری
۲۵	فهرست منابع

در آموزه‌های دینی مادری یک ارزش به شمار می‌آید که به دلیل و ویژگی‌های زیستی و روانی بر دوش زنان نهاده شده است. از نظر فقهی، نگهداری از فرزند بر زنان واجب نیست، ولی مادران در مراقبت فرزندان از دیگران سزاوارترند. زنان طی مراحل مادر شدن، افزون بر دستیابی به ثواب سرشار به کمالات روحی و معنوی نیز می‌رسند و صفات اخلاقی بسیاری در آنها رشد می‌کند. هر چه اوضاع زندگی پیچیده‌تر می‌شود، زنان نیز به حمایت بیشتری برای انجام وظایف مادری نیاز پیدا می‌کنند. دین اسلام با دسته‌ای از قوانین خود می‌کوشد این نقش را تقویت کند و برای زنان امکان اولویت در این زمینه را فراهم سازد. در برابر نظریه اسلامی فمینیست‌ها بیشترین واکنش‌ها را در برابر این نقش نشان داده‌اند.

مادری انجام سلسله‌ای از کارها برای فرزندان است. بنابراین مادری با فرزنددار شدن معنا می‌یابد. مادران هم زمان با بارداری در خود احساس مسئولیت ویژه‌ای می‌یابند. این احساس با زایمان و در مراحل رشد کودک گسترش می‌یابد. مراقبت، حمایت، محبت، بزی و تربیت، سلسله اموری‌اند که مادران در ارتباط با فرزندان خویش انجام می‌دهند. همه این کارها در بستر رفتارهای اخلاقی مانند گذشت، بردباری و مدارا، گاهی با مهربانی و گاهی با سخت‌گیری انجام می‌گیرند.

در این مقاله، با عنایت به بررسی‌های انجام شده در قلمرو و دین شناسی، برخی نقش‌ها و مسئولیت‌های متنوع زن و مادر در عرصه کنونی و عوامل مؤثر بر آن مطرح شده است. در این گزیده مطلب شیوه تأثیرگذاری مادر محورها مختلف و نقش وی و نظارت محسوس او مورد بررسی قرار گرفته است باشد که مورد عنایت حضرت حق قرار گیرد.

۲- راه بازگشت موسی به آغوش مادر، تسکین قلب مادر، زدودن اندوه از وی و اثبات حقانیت وعده خداوند دانسته شده است.

مربی گری راز ستایش قرآن از مادران

آنان که با ملاک‌های ارزش گذاری اسلام آشنایی دارند، می‌دانند که اسلام و فرهنگ قرآنی بر تمامی کسانی را که دارای نقش و کارکرد تربیتی هستند، ارج و منزلت بیش از سایرین بخشیده است، ربوبیت از صفات کمالیه الهی است که تربیت کننده و پرورش دهنده مطلق جهانیان است.

از این رو مهمترین مواردی که قرآن به نقش تحسین مادران پرداخته، مواردی است که به جنبه مربی-گری آنان نظر داشته است. از جمله:

۱- حق بیشتر مادران بر فرزندان نیکی و احسان به والدین در هفت سوره قرآن سفارش شده و همواره پس از ایمان بر خدا و یکتا پرستی که سنگ بنای ساز واره اندیشه اسلامی را تشکیل می‌دهد، قرار گرفته است.

در دو سوره از این سوره‌ها بررسی واژه مادر (ام) جداگانه تکیه شده و زحمت‌ها، رنج‌ها و بیداری-هایی که برای پرورش تربیت و سلامت فرزند خود در هنگام بارداری، شیردهی متحمل گشته است یادآور شده و بدین سان منزلت مادری را ارج بیشتر از پدر بودن نهاده و حقوق بیشتر او بر فرزندان را گوشزد کرده است. (لقمان/۱۴)

۲- قرآن در سوره اسرا احسان به والدین را در شمار قضا و احکامی که الزامی و بایدی است قرار می‌دهد و نمونه‌های از رفتار و برخورد محسنانه و نیکو را نیز یادآور می‌شود و در آخر می‌افزاید که فرزندان باید در خلوتگاه راز و نیا با خداوند از نقش تربیتی والدین یاد کند. «وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا». (اسراء/۲۴)

انتخاب عنوان تربیت (گذشته از این که می‌تواند به دلایل شمول و پوشش دهی آن بر همه فعالیت-های کودک‌پروری پدر و مادر باشد بیانگر آن است که از یک سو، تمامی اعمال و رفتارهای پدر و مادر جنبه تربیتی دارند و از سوی دیگر تربیت ستوده و بایسته همان پدر و مادر بوده که چنین فرزند خداجو و نیایش‌گر پرورده شده است. (سید حسین هاشمی، قرآن و نقش تربیتی مادر در خانواده، فصلنامه پژوهش-های قرآنی به نقل از سایت [qmaarefgquran](http://qmaarefgquran.com))

نقش مادر در تربیت فرزندان

یکی از وظایف مهم والدین تربیت فرزند است و اسلام هم روی این سعه زیاد دقت نموده و برای تربیت فرزندی سالم و صالح از قبل از ازدواج دستورهای صادر نموده است. در انتخاب همسر بر مردان و زنان آموخته که همسرانتان باید دارای چه شرایطی باشند از منظر اسلام خانواده‌ای پست است که دین و اخلاق در آن حکم نباشد چنان چه در خبر آمده است.

می‌دانیم که افکار و وضع روحی مادر، بر جنین و دوران شیرخوارگی اثر به سزایی دارد، به طوری که در حالات بزرگان آورده‌اند که مادران اینان در طول مدت بارداری مشغول ذکر پروردگار بوده و در دوران شیردهی بودن وضو و یاد خدا آنها را شیر نمی‌دادند. از این رو اسلام دستورهای سودمندی داده که اگر بر اجرا گذاشته شود انحرافی پیش نمی‌آید، هر مادری در هنگام بارداری هر غذای حرام یل شبهه ناک با آلوده‌ای را بخورد و در هر محیط ناهنجاری قدم گذارد و هر عمل زشتی را انجام دهد آینده فرزند خود را تباه نموده و او مجرم است زیرا انسان مجرم پرورش داده و او را از نظر روحی و جسمی فاسد کرده و تحویل جامعه داده است اسلام دستورهای مخصوص برای دوران بارداری دارد.

پس گرایش اسلام در فطرت انسانی نهفته است و لذا تربیت صحیح موجب شکوفایی و بارداری این فطرت الهی می‌گردد و نقش مادر این امر مهم چشمگیرتر و بلکه اصلی است با توجه به متفاوت بودن

خلقت و تقسیم وظایف لازم، مسئولیت مادری یعنی تربیت فرزندان در مراحل مختلف سنی به عهده زنان گذاشته شده و این بار امانت بزرگ، بر دوش مادران است. این افتخار عظیم را خداوند به زنان عطا فرموده و لیاقت و شایستگی این امر خطیر را به آنان ارزانی داشته که همه انبیاء و امامان و مؤمنان و صالحان در دامن زدن پروریده شدند.

مادری که خود متخلق به اخلاق صالح و مؤدب به آداب اسلامی نباشد نمی‌تواند فرزندانی شایسته در دامن خود تربیت نموده و تحویل جامعه دهد. این تربیت از همان آغاز بارداری و پس شیرخوارگی با رعایت نکته‌هایی ظریف، تربیت کودک را آغاز کنند زیرا الحاق آنها در کودک شدن مؤثر است. کودک در زمان طفولیت هم استعداد تربیت را دارد و حرکات افراد در روح کودک اثر می‌گذارد پس مادران که انواع سختی‌ها را برای به ثمر رساندن فرزندان خود تحمل می‌کنند و با فداکاری وظیفه مادری را پذیرفته‌اند باید به نکته‌های تربیتی توجه کنند.

اهمیت و ارزش دیگر مادر این است که مادر همراه شیر دادن و رابطه مادرانه می‌تواند در فرزند ایجاد عادت نماید و اگر عادت‌های پسندیده در کودکان ایجاد شود رستگاری و سعادت‌مند می‌گردد اما اگر معدن عادت ناپسند و ناهنجاری در او پیدا شد به این زودی نمی‌توان این عادت را از او گرفت. (جعفری، خمینی، ۱۳۸۲، صص ۱۴۰-۱۴۳)

نتیجه‌گیری

شکلیابی و بردباری زن در تربیت موجودی که هیچ از آداب را نمی‌داند ستودنی است مادر عنصر اصلی جهان، بهترین مبلغ و بهترین مدرس خانه است که فرزندان تحت لوای او به درجات عالیه رسیده و موفقیت‌های پیاپی را کسب می‌کنند.

اگر چه پدر و مادر هر کدام تاکید خاصی در تربیت فرزند دارند اما در این میان نقش مادر پر رنگ‌تر است چرا که بیشتر از پدر با فرزند مرتبط است و فرزند رفتار او را به عنوان شاهد مدنظر قرار داده و مفاهیم اخلاقی و مذهبی را از او می‌گیرد. بنابراین اخلاق و تقوای مادر در تربیت فرزند تأثیر به سزایی دارد. پس ارتقای فرهنگ دینی مادر از یک سو ارتقای جامعه و ارتقای خانواده است و از سوس دیگر این ارتقای فرهنگی باعث بالا رفتن میدان دین‌پذیری در فرزندان و ظهور افراد با تقوا در جامعه است.

فهرست منابع

۱. اسدی، علی، ۱۳۸۸، مواجهه آیات و روایات با جنبه‌های منفی فرهنگ‌پذیری، قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.
۲. امین زاده، محمدرضا، ۱۳۷۶، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، قم: انتشارات در راه حق.
۳. جعفری، و مصطفوی خمینی، فاطمه و فریده، ۱۳۸۲، زن از منظر اسلام، قم: بوستان کتاب.
۴. حاجی ده آبادی، محمد علی، ۱۳۸۳، مدیریت فرهنگی، قم: مرکز نشر هاجر.
۵. حشمت الواعظین قمی، محمد تقی، بی تا، الگوی زن اصیل و آزاد در عصر انقلاب، تهران: بی تا.
۶. شفیعی سروستانی، اسماعیل، ۱۳۹۰، ولنگاری فرهنگی، تهران: هلال.
۷. علاسوند، فریبا، ۱۳۹۰، زن در اسلام، ج ۲، قم: هاجر.
۸. فیض الاسلام، سید علی النقی، ۱۳۵۱، نهج البلاغه، تهران: ناشر: فیض الاسلام.
۹. مجله تخصصی معرفت، سال پانزدهم، شماره پنجم، مرداد ۱۳۸۵.
۱۰. مطهری، مرتضی، ۱۳۶۲، نظام حقوق زن در اسلام، تهران: صدرا.